

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tas-7 ta' Frar, 2006

Citazzjoni Numru. 257/1990/1

**Avukati Paul Mallia u Albert Grech bħala mandatarji
tas-soċjeta *Avonstar Contractors Limited*; u b'dikriet
tas-7 ta' Frar 2006 Edward Borg u Maurice Portelli
assumew l-atti f'isem is-soċjetà *Avonstar Contractors
Limited***

Versus

**Sammy Meilaq u Lawrence V. Farrugia fil-kwalità
rispettiva tagħhom ta' *chairman* tal-Kunsill u *general
manager* tal-*Malta Drydocks*; u b'dikriet tat-13 ta'
Marzu 1997 il-Professur Noel Zarb Adami fil-kwalità
tiegħu ta' *chairman* tal-*Malta Drydocks* assumu l-atti
għan-nom tal-korporazzjoni minflok Sammy Meilaq u
Lawrence V. Farrugia; u b'dikriet tas-7 ta' Frar 2006
Saviour Grima f'isem il-Gvern ta' Malta assumu l-atti
minflok *Malta Drydocks***

Din il-kawża hija dwar responsabbiltà ta' kuntrattur.

Iċ-ċitazzjoni tgħid illi s-soċjetà attriċi hija sidt il-*yacht* li jismu *Flingot* li huwa reġistrat l-Ingilterra bin-numru 386369, u l-korporazzjoni konvenuta kienet imqabba tagħmel xi tiswijiet fuq il-*yacht*.

Meta l-*yacht* kien fil-*Manoel Island Yacht Yard* bejn l-24 u l-25 ta' Lulju 1988 inħaraq. Dan ġara għax min kien imqabbad mill-konvenuta biex jagħmel it-tiswijiet ma kellux ħila fis-sengħa tiegħu, u wkoll minħabba nuqqas serju tal-konvenuta li tħares il-*yacht* biex ma ssirlux ħsara waqt li kien fdat f'idejha.

B'dan il-ħruq is-soċjetà attriċi ġarrbet danni kbar; għalhekk fetħet din il-kawża u qiegħda titlob illi l-qorti tgħid illi l-korporazzjoni konvenuta għandha twieġeb għad-danni kollha li ġarrbet, u li għandhom jiġu likwidati f'kawża oħra. Qiegħda titlob ukoll l-ispejjeż, fosthom dawk ta' l-ittra ufficjali tal-10 ta' Jannar 1989.

Il-korporazzjoni konveuta ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

1. l-Avukati Paul Mallia u Albert Grech iridu jagħmlu l-prova tal-mandat tagħhom billi jiproduċu kopja tal-mandat u ta' l-istatut tas-soċjetà attriċi; din l-eċċezzjoni kienet miċħuda b'sentenza ta' l-4 ta' Diċembru 1991¹;
2. ir-rappreżentanza tal-korporazzjoni konvenuta hija vestita bil-liġi fiċ-*chairman* tal-*Malta Drydocks* u għalhekk Sammy Meilaq, sa fejn kien imħarrek biss bħala *chairman* tal-Kunsill, u Lawrence V. Farrugia bħala *general manager* għandhom jinħelsu mill-ħarsien tal-ġudizzju; bis-sentenza ta' l-4 ta' Diċembru 1991 din il-qorti ċaħdet din l-eċċezzjoni safejn magħmula minn Sammy Meilaq u laqgħetha safejn magħmula minn Lawrence V. Farrugia, u għalhekk ħelset lill-istess Lawrence V. Farrugia mill-ħarsien tal-ġudizzju;
3. is-soċjetà attriċi għandha tagħmel il-prova illi kienet sidt il-*yacht* meta seħħ l-inċident u għadha sidt sallum; il-konvenuta irrinunzjat għal din l-eċċezzjoni b'nota tat-23 ta' Jannar 1991²;
4. il-korporazzjoni konvenuta ma għandha ebda relazzjoni kuntrattwali mas-soċjetà attriċi;
5. is-soċjetà attriċi trid tagħmel il-prova illi l-konvenuta qabbdet lil min ma kienx ta' ħila biex jagħmel tiswijiet fuq il-*yacht*;

¹ Foll. 57 et seqq.

² Fol. 41.

6. il-konvenuta ma kellha ebda obbligu li tħares il-*yacht* biex ma ssirlux ħsara għax meta nħaraq ma kienx f'idejha billi kien għa' gie konsenjat lil Edward Borg bħala s-sid;

7. il-kuntratt tax-xogħlijiet magħmula mill-konvenuta jgħid illi kull responsabbiltà tal-konvenuta tieqaf mal-konsenja, u kull prova, ċaqliq jew irmiġġ tal-*yacht* isir taħt ir-responsabbiltà waħdanija tal-klijent;

8. bla ħsara għall-eċċezjonijiet l-oħra, il-konvenuta b'ebda mod ma taħti għall-ħruq jew għad-danni li garrbet l-attriċi.

Il-fatti li wasslu għal din il-kawża seħħew hekk:

Is-soċjetà attriċi qabdet lill-korporazzjoni konvenuta tagħmilha xogħlijiet fuq il-*Motor Yacht Flingot* u biex isirulu dawn ix-xogħlijiet il-*yacht* ittieħed għand il-konvenuta fil-*Manoel Island Yacht Yard*. L-istruzzjonijiet lill-konvenuta ngħataw minn Edward Borg f'isem is-soċjetà attriċi.

Fost ix-xogħlijiet li kellha tagħmel il-korporazzjoni konvenuta kien hemm tiswijiet fuq l-*exhaust pipe* ta' waħda mill-makni tal-*yacht*. Fil-fatt inbidlet parti minn dan il-*pipe* iżda l-parti l-għdida ma kinitx inksiet b'*insulation* jew *lagging* li hu maħsub biex jixrob is-sħana tal-*pipe* — li hu magħmul minn metall u jisħon meta jgħaddu minnu l-*exhaust gases* sħan — u hekk ma jħallix li s-sħana tinfirex f'partijiet oħra ta' l-istruttura.

Wara li nbidlet parti mill-*exhaust pipe* il-foreman tal-konvenuta talab lil Edward Borg, ir-rappreżentant tas-soċjetà attriċi, joħroġ bil-*yacht* biex jipprova, u jgħidlu jekk ma kienx kuntent. Billi dak il-ħin ma seta' jmur ħadd mill-ħaddiema tal-konvenuta miegħu, Borg ħa ħaddiem tiegħu stess u ma' dan ħareġ il-*yacht* għall-prova fuq il-baħar. Hekk kif qabdad il-makni Borg ra duħħan fuq l-*exhaust pipes*; qal b'dan lill-foreman li qallu illi seta' jserraħ rasu għax id-duħħan kien ġej mix-*shellac* li bih kien miksi l-*pipe*. Għalhekk Borg baqa' ħiereġ u, wara li għamel dawra bil-*yacht*, reġa' lura fil-*yacht yard*. Hekk kif kien dieħel lura reġa' ra d-duħħan ħiereġ; għalhekk fetaħ l-għatu tal-makna u seta' jara li d-duħħan kien ħiereġ minn fuq l-*exhaust pipe*. Billi kien hemm ħafna duħħan, Borg mela żewġt ibramel bl-ilma baħar u xeħet l-ilma fuq il-makna. Imbagħad rabat il-*yacht*, tefa l-makni u l-batteriji u telaq lejn id-dar.

Fil-lejl bejn dakinhar u l-għada sar il-ħruq.

Qabel ma nqisu l-kwistjoni tal-ħtija irridu nqisu l-eċċezzjonijiet preliminari mressqa mill-konvenuta

Ir-raba' eċċezzjoni tgħid illi ma hemm ebda rabta kuntrattwali bejn il-partijiet. Marbuta magħha hemm il-ħames eċċezzjoni li tgħid illi l-attriċi trid tagħmel il-prova illi l-konvenuta qabbdet lil min ma huwiex ta' ħila biex jagħmel ix-xogħlijiet għax, jekk ma hemmx rabta *ex contractu*, il-korporazzjoni tista' taħti biss *ex delicto* minħabba *culpa in eligendo*, taħt l-art. 1037 tal-Kodiċi Civili.

Fil-fehma tal-qorti, iżda, ma jista' jkun hemm ebda dubju raġonevoli illi bejn il-partijiet kien hemm kuntratt ta' appalt.

Tassew illi għas-soċjetà attriċi deher Edward Borg, iżda dan kellu s-setgħa li jidher għaliha u li jorbotha b'kuntratt.

Ir-raba' eċċezzjoni hija għalhekk miċħuda u magħha hija miċħuda wkoll il-ħames eċċezzjoni billi, ladarba r-rabta bejn il-partijiet kienet waħda *ex contractu*, ma tqumx il-ħtieġa tal-prova ta' *culpa in eligendo*.

Is-sitt u s-seba' eċċezzjonijiet igħidu illi l-ħsara ma ġratx waqt illi l-*yacht* kien f'idejn il-konvenuta, u illi r-responsabbiltà tal-konvenuta tieqaf hekk kif issir il-konsenja lil min ikun qabbadha tagħmel ix-xogħlijiet.

Barra mill-kwistjoni jekk saritx tassew il-konsenja, għax l-attriċi tgħid illi kien għad fadal xogħlijiet xi jsiru u għalhekk ma kinitx saret il-konsenja finali, jibqa' l-fatt illi, jekk il-ħruq seħħ minħabba xogħlijiet ħżiena, min għamel dawk ix-xogħlijiet ħżiena jibqa' marbut li jwieġeb għall-ħsara li sseħħ minħabba fihom, ukoll jekk dik il-ħsara sseħħ wara l-konsenja. Kull stipulazzjoni magħmula minn min jagħmel ix-xogħlijiet biex jeħles mir-responsabbiltà teħilsu biss jekk ikun wettaq il-parti tiegħu tal-kuntratt, u ma jitqiesx li wettaq il-parti tiegħu min ix-xogħlijiet li kellu jagħmel taħt il-kuntratt ma jkunx għamilhom sew.

Dan iwassalna għall-meritu tassew tal-kawża: jekk il-korporazzjoni konvenuta wettqitx l-obbligazzjonijiet tagħha taħt l-appalt billi x-xogħol li kellha tagħmel tagħmlu sew.

Lċ-ċirkostanzi tal-każ juru illi n-nar qabad għax l-*exhaust pipe* saħan, kif hu mistenni li jagħmel għax il-gassijiet li joħorġu minnu, prodott tal-ħruq tal-*fuel*, ikunu sħan. Billi l-*exhaust pipe* huwa tal-metall, is-sħana tgħaddi sew minnu u ssaħħan ukoll dak li jkun qrib tal-*pipe*. Huwa għalhekk

illi l-*exhaust pipe* ikollu *insulating material* madwaru: biex dik is-sħana ma tinxteridx u ma ssaħħanx materjal ieħor, bħal ma hu l-injam, li jaqbad. Meta saħan il-*pipe*, billi ma kellux dik l-*insulation*, saħħan l-injam li kien ffit centimetri biss 'il bogħod minnu, u meta saħan biżżejjed l-injam l-ewwel beda jgħammar u wara qabad. In-nar inxtered sa ma qabad il-*yacht* kollu u nqered.

Fil-fehma tal-qorti kien nuqqas kbir tal-korporazzjoni konvenuta illi ma għamlitx *insulation* madwar l-*exhaust* u ħalliet illi l-*yacht* jinħareg f'dik il-kondizzjoni. Jekk il-prassi tajba riedet illi l-*exhaust pipe* ma jitgħattix bl-*insulation* sakemm ma jkunx magħruf jekk hux qiegħed jaħdem sew — għax jekk il-għonta fejn inbidlet parti mill-*pipe* ma tkunx għaqdet sew dan ikun jista' jidher biss meta titħaddem il-makna u jidhru l-*exhaust gases* ħerġin mill-għonta, u dawn ma jidhrux jekk il-għonta titgħatta bl-*insulation* — mela l-prova kien imissha saret taħt kondizzjonijiet kontrollati sew il-ħin kollu, u mhux billi l-*foreman* jibgħat lill-klijent jipprova l-*yacht* fil-baħar bla ma jibgħat lil ħadd tas-sengħa miegħu.

Il-qorti għalhekk issib illi kien hemm nuqqas mill-korporazzjoni konvenuta li twettaq l-obbligazzjonijiet tagħha taħt l-appalt.

Kien hemm ħtija wkoll fuq Edward Borg li, meta ra d-duħħan ħiereg minn fuq l-*exhaust pipe*, xeħetlu żewg ibramel ilma u ma qagħadx attent jara li n-nar intefa għal kollox u li ma baqgħetx xi għamra?

Borg kien xehed hekk:

Aħna u deħlin, quddiem il-Knisja tan-Nazzarenu qisu, innotajna d-duħħan ħiereg. Jien ftaħt l-għatu ta' l-*engine room* u osservajt li d-duħħan kien ħiereg mill-parti tas-*silencer* fejn kien hemm it-textix ta' qabel, u, peress li kif ftaħt ħafna duħħan ħareg, imlejt żewg bramel ilma baħar u waddabthom fuq is-*silencer*. X'ħin spiċċa d-duħħan innotajt li mal-*pipe* ma kienx sar *lagging* ta' l-*asbestos* u lil sieħbi għidtlu, "Nhar it-Tnejn naħtfu lil Charlie ġil-*foreman* tal-konvenutaħ għaliex il-*lagging* ma għamlux". Imbagħad bqajna deħlin *Manoel Island*, irbatna l-*yacht* għall-ħabta tal-ħamsa u nofs ta' filgħaxija, tfejna l-makni u l-*main batteries* u tlaqna lejn id-dar. Ħafna mill-ħin bejn il-ħamsa u nofs u t-tmienja għamilnieħ fuq il-poppa. Qabel ma tlaqna ma ergajniex ħarisna lejn l-*engine room* ħlief biex

nitfu l-*batteries*. Tlaqna minn fuq il-*yacht* għall-ħabta tat-tmienja ta' filgħaxija tal-Ħadd.³

Fil-fehma tal-qorti Borg naqas meta, għalkemm baqa' fuq il-*yacht* għal sagħtejn u nofs wara li ra d-duñħan, ma reġax ra sew qabel ma telaq jekk kienx hemm xi ġamra li ma ntfietx. Kien ra illi *lagging* ma kienx hemm u għalhekk seta' jobsor illi seta' beda jġammar l-injam, jew għall-inqas kien imissu ra sew illi ma kienx ġara hekk.

Billi għalhekk kien hemm nuqqas ukoll fuq ir-rappreżentant tas-soċjetà attriċi, għalkemm mhux gravi daqs in-nuqqas tal-korporazzjoni konvenuta, li kellha r-responsabbiltà ewlenija li tagħmel ix-xogħol fdat lilha b'mod li ma ssirx ħsara, il-qorti taqşam il-ħtija hekk: tmenin fil-mija (80%) fuq il-korporazzjoni konvenuta u għoxrin fil-mija (20%) fuq is-soċjetà attriċi.

Il-qorti għalhekk taqta' l-kawża billi tgħid illi l-korporazzjoni konvenuta taħti u għandha tagħmel tajjeb għal tmenin fil-mija (80%) tad-danni li ġarrbet is-soċjetà attriċi meta nħaraq il-*yacht* ta' l-attriċi. L-ispejjeż, ħlief dawk li dwarhom ġà ngħatat deċiżjoni fis-sentenza ta' din il-qorti ta' l-4 ta' Diċembru 1991 u fis-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell tat-8 ta' Jannar 2003, jinqasmu hekk: tmenin fil-mija (80%) tħallashom il-korporazzjoni konvenuta u għoxrin fil-mija (20%) tħallashom is-soċjetà attriċi.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

---

³ Fol. 98.